

9. Соболев Н.А. Предложения к концепции охраны и использования природных территорий / Н.А. Соболев // Охрана дикой природы. 1999. № 3 (14). С. 20–24.
10. Бородин А.М. Система охраняемых природных территорий в Советском Союзе и место в ней биосферных заповедников / А.М. Бородин, Ю.А. Исаков, В.В. Криницкий // Охрана природы, наука и общество. М., ЮНЕСКО-ЮНЕП. – 1983. – с. 182–186.
11. Экология заповедных территорий России / В.Е. Соколов, К.П. Филонов, Ю.Д. Нухимовская, Г.Д. Шадрин. – М.: Янус-К, 1997. – 576 с.
12. Концепция системы охраняемых природных территорий России (Проект): Рабочие материалы. – М.: Изд. РПО ВВФ, 1999. – 30 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ruseconet.narod.ru/concept.htm>
13. Закон України "Про природно-заповідний фонд України". – Офіційний веб-портал Верховної ради України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
14. Давиденко В.М. Заповідна справа (навчальний посібник) / В.М. Давиденко. – Миколаїв : МФ НаУКМА, 2002. – 138 с.
15. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник. / За заг. ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. – К.: Географіка, 2003. – 306 с.
16. Зіновчук Н.В. Економічні засади екологічної політики в АПК: теорія і методологія: дис... д-ра екон. наук: 08.00.06 / Зіновчук Наталія Василівна. – К., 2008. – 614 с.
17. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : Підручник для студентів економ. спец. ВНЗ / Л.Г. Мельник, М.К. Шапочка, О.Ф. Балацький, В.А. Барановський, Г.О. Білявський; За заг. ред. Л.Г. Мельник, М. К. Шапочка. – Суми : Університетська книга, 2006. – 759 с.

УДК 336.226

ПОДАТКОВА РЕФОРМА В КОНТЕКСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Подаков Є.С. – к.е.н., доцент,

Савченко М.О. – аспірант, ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

В статті розглянуто питання податкової реформи в Україні, інституційно-організаційні проблеми Державної фіскальної служби та їх вплив на інвестиційну привабливість підприємств.

Ключові слова: податкова система, інституції, інвестиційна привабливість, дискреційність податків, залучення інвестицій.

Подаков Е.С. Налоговая реформа в контексте инвестиционной привлекательности предприятий Украины

В статье рассмотрены вопросы налоговой реформы в Украине, институционально-организационные проблемы Государственной фискальной службы и их влияние на инвестиционную привлекательность предприятий.

Ключевые слова: *налоговая система, институты, инвестиционная привлекательность, дискреционность налогов, привлечение инвестиций.*

Podakov Ye.S., Savchenko M.O. Tax reform in the context of the investment attractiveness of Ukrainian enterprises

The article deals with the issue of tax reform in Ukraine, institutional and organizational problems of the State Fiscal Service and their impact on the investment attractiveness of enterprises.

Keywords: *tax system, institutions, investment attractiveness, discretion taxes, attraction of investments.*

Постановка проблеми. Українська податкова система є, за зовнішніми ознаками, дуже подібною до більшості європейських країн. Вона складається з тих самих податків, які є типовими для європейських країн, а відповідні закони було написано за участю західних радників. Тим не менш, вона характеризується як конфіскаційна - адже у кінцевому підсумку держава в особі своїх представників визначає хто і скільки їй має сплатити. З точки зору інституційної економіки це є типовим проявом феномену, згідно якого одні й ті самі формальні інституції (закони) по-різному працюють в залежності від неформальних. Зокрема, як доведено на багатьох прикладах, формальні закони принципово по-різному працюють за "суспільного порядку з обмеженим доступом" (ОД), притаманного більшості сучасних суспільств, в тому числі Україні, та за "відкритого доступу" (ВД), який дозволив низці країн, що ми їх зараз називаємо «розвиненими», значно відірватися від решти.

Засадничим принципом ОД є наділення певних осіб та організацій - потенційних збудників спокою - привілеями, які створюють можливість для отримання на постійній основі понадринкових, прибутків (рент) за рахунок решти суспільства. У свою чергу, це вимагає обмеження доступу до привабливих можливостей для усіх решти задля уникнення конкуренції, здатної знищити ренту. Таким чином, ОД є принципово несумісним з чесною конкуренцією та рівними правилами гри. Натомість, влада закону (принцип "закон єдиний для усіх") є однією з головних передумов руйнування ОД та переходу до ВД. Не випадково обидві революції, що сталися в Україні за останні 10 років ставили собі на меті впровадження цього принципу. Зокрема, гідність не може бути поза владою закону, адже якщо закону немає, то підкоряться доводиться чужій волі.

Сучасний процес європейської інтеграції вимагає від України здійснення рішучих кроків, спрямованих на гармонізацію національного законодавства до законодавства держав - членів ЄС. Особливо гостро це завдання стоїть відносно поліпшення правового регулювання у галузі оподаткування. На сьогодні інтеграція до ЄС є одним з пріоритетних напрямів зовнішньої політики нашої держави, а гармонізація законодавства розглядається як об'єктивно необхідний процес для підготовки України до вступу в ЄС. Саме європеїзація ідеології і практики фінансових перетворень, яких потребує українське суспільство в період глобалізації, повинна стати основою соціально-економічного процвітання нашої держави і вектором її подальшого історичного розвитку. При цьому особливої уваги заслуговують питання інвестиційної привабливості українських підприємств. Нині необхідною умовою забезпечення ефективного розвитку вітчизняних підприємств є зміцнення їх інноваційно-інвестиційного потенціалу, що сприятиме технічному і технологічному переозброєнню галу-

зей, виробництву якісної й конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності управління інноваціями та інвестиціями і, як кінцевий результат, забезпечення продовольчої безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню сутності інноваційного й інвестиційного потенціалів підприємства і підходів щодо їх оцінки присвятили свої наукові праці такі вітчизняні й зарубіжні вчені: В. Я. Амбросов, С. І. Дем'яненко, Ю. О. Лупенко, М.Й. Малік, Л.О. Мармуль, О. М. Могильний, О. В. Олійник, П. Т.Саблук, О.М. Шпичак, В. В. Юрчишин та ін. Удосконаленню чинної податкової системи України присвячено чимало наукових праць. Теоретичним, методологічним і практичним питанням становлення податкової системи та податкового регулювання приділено достатньо уваги відомими вітчизняними економістами, серед яких: О. Василик, В. Вишневський, П. Гайдуцький, А. Даниленко, М. Дем'яненко, Д. Дема, Т. Єфименко, Ю. Іванов, А. Крисоватий, П. Лайко, П. Саблук, Л. Худолій, та багатьма іншими. Ними розглядалося широке коло питань пошуку резервів системи фінансових регуляторів за допомогою податкових механізмів. Однак малодослідженими залишаються окремі проблеми удосконалення чинного механізму функціонування податкової системи з урахуванням негативних наслідків загострення економічної кризи. Крім того, актуальними питання оподаткування аграрного сектору, залучення до нього інвестицій постають в зв'язку з євроінтеграційними процесами в Україні.

Постановка завдання. Основними завданнями даного дослідження є аналіз основних проблем оподаткування підприємств, розробка напрямів удосконалення податкової системи в умовах євроінтеграції України та залучення інвестицій до економіки країни.

Методологічною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених і нормативно-правові акти з питань оподаткування сільськогосподарських підприємств. Методичною базою дослідження стали загальнонаукові економічні методи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчить світовий і вітчизняний досвід, ефективне реформування економіки, можливе лише на основі активізації інвестиційної діяльності, істотного збільшення обсягу інвестицій, а також консолідації всіх джерел інвестування. Тільки тоді можлива модернізація виробництва, впровадження нових технологій на основі сучасних наукових досліджень.

Економічна криза відображає погане управління, політичну нестабільність, а також високий рівень шахрайства та корупції в Україні. Ситуація також погіршується необхідністю зміни пріоритетів співпраці у галузі торгівлі та інвестицій з Росією. Необхідність глибоких структурних реформ зростає з актуальністю політичного співробітництва та економічної інтеграції України з ЄС, а саме ратифікації Угоди про Асоціацію, враховуючи Глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі. Реалізація механізмів європейської інтеграції України може слугувати важливим чинником стимулювання реформ. Однак, не слід забувати, що реалізація домовленостей також вимагає істотних витрат. Для того щоб впоратися з внутрішніми та зовнішніми викликами, новий уряд України гостро потребує іноземної фінансової допомоги. Особливо актуальними питаннями в контексті інвестиційної привабливості постають пи-

тання взаємовідносин платників податків з органами Державної фіскальної служби.

В нашій країні на жаль, наявність формального закону не вирішує проблеми. Адже закон може бути несправедливим сам по собі (наділяти певних осіб привілеями та/чи особистою свавільною владою), як це було у більшості середньовічних суспільств. Також, закон може бути надмірно обтяжливим, дискреційним, суперечливим, тощо - тобто, невиконуваним. За таких умов порушниками його є усі чи майже усі, відтак особа, уповноважена стежити за дотриманням закону, набуває невластивих бюрократові повноважень вирішувати на власний розсуд кого карати за порушення - отже, перетворюється на "начальника". Який, у свою чергу, використовує свою дискреційну владу з метою особистого збагачення через здирицтво під загрозою застосування закону. Саме у такий спосіб ОД традиційно здійснюється на території, що зберігає історичну традицію Російської імперії, в тому числі в Україні.

Україна характеризується також винятковою слабкістю державних інституцій. Відповідно до висновків теорії це означає, що розмір держави - зокрема, обсяг повноважень, відповідальності, втручання, тощо - має бути приведений у відповідність до наявної спроможності, тобто, у даному разі, радикально скорочений. З іншого боку, за формулою відомого дослідника корупції Роберта Клітгаарда, "корупція = дискреція + монополія - підзвітність". При цьому, збирання податків та контроль за правильністю сплати є монопольним за своєю природою, а підзвітність є похідною від якості інститутів, тобто за слабких інститутів фактично дискреція є джерелом корупції. З цього витікає, серед іншого, необхідність радикального спрощення правил, відмови від тонких інструментів регулювання на користь корупційно-захищених, однозначних та простих - навіть примітивних. Зокрема, податки за таких умов мають бути переважно непрямыми, або фіксованими (на умовно нарахований [imputed] дохід), зокрема але не тільки - через оподаткування майна. Тільки це може дозволити вибудувати інституційну спроможність, яка згодом може дозволити перейти до більш гнучких засобів.

Таким чином, головна мета постреволуційних реформ, зокрема податкової, полягає у підготовці ґрунту для прискореного переходу до ВД, насамперед через радикальне зменшення дискреції. Це, серед іншого, створює необхідні передумови для заміщення корпусу «начальників» сумлінними державними службовцями. Шлях до цього лежить через заміщення прямих податків непрямыми, а також податками на майно.

Можливість приймати рішення свавільно, на розсуд державного податкового інспектора чи посадовця, є невід'ємною характеристикою прямих податків, таких як податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) та податок на прибуток підприємств (ПП). Трагування тих чи інших надходжень чи отриманих благ як "доходу" є або дуже обмеженим (і, в такому разі, дозволяє обходити податок), або розмитим - тобто, дозволяє дискрецію. Ще гірше з видатками. Якщо ПДФО включає вичерпний перелік видатків домогосподарств, які можна вирахувати з бази оподаткування, і, у такий спосіб здебільшого уникає проблем, пов'язаних з визначенням бази, то ПП обкладає чистий прибуток - показник, який добре відомий своєю ефемерністю.

Прибутком легко маніпулювати, адже, по-перше, віднесення тих чи інших витрат до категорії «пов'язаних з господарчою діяльністю» є до великої міри довільним: оскільки скласти вичерпний перелік дозволених витрат принципово неможливо, завжди є можливість вигадати нову статтю, або завищити видатки за існуючою. По-друге, оскільки йдеться про зазвичай відносно невелику різницю між доходами та витратами, то навіть невеликі заниження обсягів продажу або, відповідно, завищення доходів різко зменшують прибуток. Наприклад, якщо прибутковість виробництва складає 10% від обсягу реалізації, то заниження надходжень усього на одну десяту (наприклад, завдяки трансфертному ціноутворенню) дозволяє знизити декларований прибуток до нуля. По-третє, прибуток розраховується з застосуванням формул амортизації основного капіталу, які є, за означенням, умовними.

Нарешті, сам спосіб сплати будь-якого прямого податку передбачає декларування з подальшими перевітками, отже дуже багато залежить від сумлінності контролерів та їхньої вмотивованості на виявлення порушень. Це висуває великі вимоги до самої податкової служби зокрема, та державних інституцій (таких як судова і правоохоронна система) взагалі. Але прямі податки є більш дискреційними за своєю природою, отже, як було зазначено вище, відповідно до формули Клітгаарда, більш вразливими до корупції. Саме тому корумпованість значно сильніше відображається на сплаті прямих податків, ніж непрямих. Оскільки остання, як було доведено емпірично, ще й перешкоджає отриманню надходжень від податку, його доцільність у країні з слабкими інституціями натомість великою схильністю до корупції є щонайменше сумнівною.

Зіштовхнувшись з неможливістю внаслідок корупції отримати від ПП істотні надходження, податкові органи України відреагували у відповідності до інституційної пам'яті радянських часів: встановили плани з податкових надходжень. Ці плани надалі розписуються (знову-таки, у дискреційний спосіб - адже законом це не передбачено і є, по великому рахунку, протизаконним) між платниками. По суті, останнім, у гірших традиціях СРСР спускають "рознарядки" з "мобілізації податків", які є предметом знову-таки міжособових корупційно-вразливих перемовин. Разом це перетворює ніби то "європейську" за зовнішніми ознаками податкову систему на, фактично, середньовічне конфіскаційне оподаткування.

Отже, в Україні природна дискреційність податку на прибуток зустрічається із описаною вище традицією дискреційного застосування законів; а неминуче за таких обставин планування надходжень - з відповідною традицією, успадкованою від планової економіки. Це, з одного боку, перетворює цей податок на дуже вдалий засіб обмеження доступу - тиску, здирництва, та надання неформальних привілеїв; а, з іншого - викривлює сутність податку, який перестає бути "справедливим", а також втрачає свої корисні економічні властивості, такі як антициклічність. Але податкові органи та Міністерство Фінансів завжди чинили відчайдушний спротив будь-яким реформам, здатним докорінно усунути дискреційність, адже навіть якщо не розглядати корупційні інтереси, вона дозволяла виконувати плани з надходжень через тиск на підприємства - а іншими способами виконавці наразі не володіють. Таким чином, ПП не тільки став жертвою поганих традицій, але і сприяє їх підтриманню.

Решта податків, які сплачуються в Україні, не є до такої міри дискреційними за своєю природою. Наприклад, ПДВ має за базу додану вартість, яка є, з одного боку, набагато менш чутливою до зниження обсягу продажів, а, з другого - може бути визначена чітко і недвозначно. Інша річ, що загальні традиції дискреційності та планування розповсюджуються на систему загалом. Наприклад, при зарахуванні податкового кредиту з ПДВ довгий час діяла норма закону, згідно якої до нього відносилися тільки витрати, дозволені відповідно до закону про ПП. Також, маючи плани з надходжень інспектори полюють на дрібні помилки у податкових накладних, які дозволяють за формальними ознаками скасувати податковий кредит - навіть той, що вже був оплачений наперед відповідно до процедури електронного адміністрування.

З 1 лютого 2015 року дискреційність адміністрування ПДВ поглибилась за рахунок запровадження системи електронного адміністрування, завдяки якій право на податковий кредит поставлено в пряму залежність від умови обов'язкової реєстрації податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних. Неможливість такої реєстрації завдяки запровадженню по своїй суті солідарної відповідальності платників ПДВ, а також реалізацією органами фіскальної служби незаконної практики блокування реєстрації податкових накладних та подання електронної звітності, обмежує право контрагентів таких платників на податковий кредит. Органи фіскальної служби завдяки цьому отримали дуже потужний інструмент корупційного впливу на платників податків та механізм штучного збільшення платежів до бюджету.

Водночас, вразливі до дискреції (корупції) місця самого ПДВ також активно використовуються для обмеження доступу. Насамперед, йдеться про відшкодування ПДВ експортерам, де вибірковість неодноразово ставала причиною скарг - найвідомішим прикладом був тиск на власників "Криворіжстали" за часів Януковича, ймовірно з метою змусити їх продати підприємство за заниженою ціною. Його чинили за допомогою створення штучних перепон для своєчасного відшкодування ПДВ, що автоматично робило бізнес експортера неприбутковим. Також загальновідомими є факти вимагання "відкату" та/або сплати наперед податку на прибуток як плати за відшкодування ПДВ. Проблему не вирішено і дотепер, попри усі вимоги бізнесу та міжнародних організацій.

Також стандартними методами дистанційного контролю може бути вирішена і проблема «податкових ям», від якої потерпає уся податкова система. "Податкові ями" є суто кримінальними за своєю природою, і мають відношення до дискреції чи інших системних вад лише у тому сенсі, що на їх існування свідомо заплющують очі. Це неформально виправдовують тим, що "ями", як і інші складові тіньової економіки, дозволяють усій економіці по факту знижувати непомірне податкове навантаження, і у такий викривлений спосіб існувати. При цьому системно важливо, що загальноприйнятність такого уникнення від податків створює (теж за шкідливою традицією радянських часів) ситуацію "загальної винуватості", натомість покарання за користування "податковими ямами" є здебільшого вибірковим.

Нарешті, реформа має торкнутися і Єдиного соціального внеску (ЄСВ). Хоча формально ЄСВ не є податком, а відноситься до соціальних внесків учасників солідарної пенсійної системи, але фактично цей платіж давно став час-

тиною податкової системи. Адже, з одного боку, він сплачується роботодавцем – здебільшого, як власний внесок роботодавця, частково як ніби то за рахунок працівника – але роботодавець виступає при цьому податковим агентом. Зрештою, обидві сторони сприймають ЄСВ як податок, адже у кінцевому підсумку зв'язок з майбутньою пенсією є доволі опосередкованим, а нестабільні політичні та економічні умови відбивають бажання планувати надовго. На додаток до цього, громадяни в Україні не довіряють державі як гаранту своїх заощаджень, хоча, водночас, вимагають від неї соціального захисту.

З економічної точки зору, солідарна пенсійна система давно втратила можливість автономного існування, оскільки на кожного працівника припадає приблизно по одному пенсіонерові. При цьому, середня зарплата тільки у кілька разів більша за прожитковий мінімум. Це диктує ставку ЄСВ, необхідну для підтримки хоча б мінімальних соціальних стандартів для пенсіонерів у розмірі кількох десятків відсотків. Наразі це є найбільший (на 2013 рік) податок в Україні, що давав майже 170 млрд. грн. надходжень. Щоправда, близько 27% ЄСВ насправді сплачується з бюджету, оскільки він нараховується на зарплати працівників бюджетного сектору. Отже, ця сума у доходах бюджету та ПФ обрахована двічі, і насправді надходження від підприємств були порівняні з такими від ПДВ.

Таким чином реформа, що має на меті ліквідацію дискреційності як засадничої риси податкової системи, повинна викоринити погані практики, які часто ґрунтуються на глибоких історичних традиціях, або знайшли собі плідний історичний ґрунт в Україні. При цьому найпроблемнішим залишатиметься податок на прибуток підприємств.

Утім, якою б досконалою не була законодавча база, виконання законів залишається в руках виконавців. Тому реформа органів Державної фіскальної системи України (далі – ДФС України) є запорукою успішного проведення реформи податкової системи, поступової зміни світогляду платників податків від правового нігілізму до зростання соціальної відповідальності у формі добровільної та сумлінної сплати податків.

Збереження старої недосконалої системи взаємовідносин між платниками податків і контролюючими органами, завуальованої за «новими» деклараціями, без запровадження дієвих механізмів зміни принципів та підходів в діяльності служби, знівелює не тільки будь-які зусилля у сфері реформування служби, але і перетворить найкращі законодавчі ініціативи у сфері податкового та митного законодавства у «мертвонароджені» та неефективні норми.

З іншого боку, наповнення дієвими механізмами заходів з реформування фіскальної служби повинно супроводжуватися реформою у сфері оподаткування шляхом переходу на більш ліберальні моделі оподаткування, які зменшують дискреційність податкової системи та можливості для корупції.

Таким чином, вирішення проблем у сфері оподаткування без вирішення проблем у сфері управління фіскальною службою, та навпаки, є неможливим. Основними проблемами є відсутність довіри бізнесу до влади, обумовлена спротивом старої корумпованої системи реформам, розбіжностями між деклараціями та фактичними діями влади, збереженням старої системи взаємовідносин між контролюючими органами та платниками податків. Презумпція не-

винності платників податків залишається красивою декларацією, судова система потребує реформування.

Відсутність такої системи, яка б сприяла добровільній сплаті податків, прагнення органів ДФС України до суцільного контролю за сплатою податків та демонстрування ними недовіри до платників податків, змушує багатьох представників бізнесу залишатися в тіні або переходити в тіньовий сектор економіки. Легалізація доходів суб'єктів господарювання та громадян без збільшення рівня довіри та зростання соціальної відповідальності не призведе до очікуваного ефекту та поставить під загрозу реалізацію будь-якої комплексної реформи податкової системи, як це вже було продемонстровано під час запровадження механізму податкового компромісу.

Протягом 2014-2015 рр. діяльність ДФС України є найбільш закритою та непрозорою в порівнянні з більш ранніми періодами.

Статистичні показники діяльності служби не завжди публікуються, є неповними, однобокими та демонструють лише видимий позитив в діяльності служби, ретельно скриваючи негативні моменти. Зокрема, відсутня інформація щодо:

- стану запровадження системи електронного адміністрування ПДВ (кількість звернень платників до ДФС України щодо технічних проблем, кількість та оцінку невідповідностей, результати тестування системи, розрахунки впливу системи електронного адміністрування ПДВ на виконання бюджету та економіку країни в цілому);
- стану боротьби зі схемним кредитом та ризиковими операціями;
- стану відшкодування ПДВ, заборгованості з бюджетного відшкодування;
- динаміки зростання податкового боргу та списання безнадійної заборгованості;
- кількості збанкрутілих підприємств;
- стану та динаміки виконання індикативних показників надходження платежів до бюджету в розрізі всіх податків і зборів (а не тільки тих, які виконані);
- статистики розгляду ДФС України скарг платників податків та ефективності супроводження юридичним департаментом справ у судах;
- кількості перевірок та суму donaraxувань податків і зборів, а також відповідних штрафних санкцій.

Висновки. Наявність відкритої інформації про діяльність ДФС дала б можливість суспільству оцінити ефективність системи управління ДФС України, здійснювати контроль за діяльністю служби, не допустити маніпулювання даними та розповсюдження викривленої половинчатої інформації. На сьогоднішній день відсутній дієвий контроль діяльності ДФС з боку громадськості та бізнесу з причини небажання ДФС України налагоджувати та будувати партнерські відносини з бізнесом, її закритості та реалізації політики, яка направлена виключно на поповнення бюджету. Відкритість служби – це запорука зростання довіри до влади та можливість надати громадську, альтернативну офіційній, оцінку діяльності служби, а також перевести розгляд проблемних питань у публічне поле з привертанням уваги до них міжнародної спільноти.

Таким чином, нововведення та заплановані зміни в загальному обсязі зменшують податковий тягар на підприємствах в Україні, що є позитивною тенденцією для підприємств і економіки в цілому. Це зумовить вивільнення грошових коштів у підприємств, що призведе до збільшення загальної кількості інвестицій у бізнес, розвитку певних галузей економіки, покращення інвестиційного клімату в цілому. Такі зміни призведуть до покращення рейтингу України, та зможе привабити більшу кількість іноземних інвестицій в нашу економіку. Але до даних змін необхідно підходити критично, тому що деякі нововведення не відповідають потребам ринку і можуть погіршити економічну ситуацію в цілому. З огляду на це, Україні вкрай важливо розробити довгострокову стратегію розвитку, що сприятиме модернізації економіки і капіталізації інвестицій в стратегічних галузях. Нові інституціональні параметри можуть дозволити досягти більш високого рівня конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку України шляхом реалізації інноваційної моделі економічного розвитку, що є предметом наших подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Douglass C. North, John Joseph Wallis, and Barry R. Weingast. *Violence and Social Orders: A Conceptual Framework for Interpreting Recorded Human History*. Cambridge University Press, 2009.
2. Arnold, J. (2008), "Do Tax Structures Affect Aggregate Economic Growth?: Empirical Evidence from a Panel of OECD Countries", OECD Economics Department Working Papers, No. 643, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/236001777843>.
3. Vito Tanzi and Hamid Reza Davoodi. *Corruption, Growth, and Public Finances*. International Monetary Fund, 2000.
4. Захарін С. В. Стратегія підвищення інвестиційної привабливості економіки України для іноземного капіталу / С. В. Захарін // Фінанси України. – 2000. – № 12. – С. 87–94.
5. Подаков Є.С. Напрями покращення інвестиційної привабливості аграрних підприємств України / Є.С. Подаков, В.Є. Подакова // Таврійський науковий вісник: збірник наукових праць. - Вип. 89. - Херсон: ФОП Грінь Д.С., 2014.-С. 279-284 (0,3).
6. Закон України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» від 27.03.2014 № 1166 - [Електронний ресурс] /Офіційний веб-сайт Верховної ради України. - Режим доступу: URL:<http://portal.rada.gov.ua>
7. WorldBank, GDPpercapita:<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>
8. TradingEconomics, Governmentdebt:<http://www.tradingeconomics.com/ukraine/government-debt-to-gdp>
9. World Bank, Foreign direct investments, net inflows: <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD>
10. Trading Economics, Foreign Exchange Reserves: <http://www.tradingeconomics.com/ukraine/foreign-exchange-reserves>